

13. 9. 2023

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Předsudky společnosti, aneb odůvodnění rozsudků

V otázce domácího násilí (odborně označováno jako týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 199 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník)[1] má naše společnost, včetně té odborné, stále mnoho předsudků. Není nikterak neobvyklým, že se mnohé předsudky stále objevují v odůvodněních zprošťujících rozhodnutí soudů. Cílem následujícího textu je, se těch nejzásadnějších předsudků zbavit.

Protože se domácí násilí ze své podstaty odehrává v soukromém obydlí, je jeho prošetřování velmi obtížné. Oběť domácího násilí nemá zpravidla přímé důkazy násilného chování partnera a většinou ani očitě svědky. Incidentsy se zpravidla odehrávají beze svědků nebo jsou jedinými svědky často nezletilé děti. I tato pozice obětí v trestním řízení nahrává přístupu k obětem s předsudky.[2]

„Oběti domácího násilí přece nemůže být muž.“

Opak je pravdou. V České republice se s domácím násilím setkalo 10 až 38 % mužů. Procentuální rozmezí u mužů je značně vyrovnané s ženami (17 až 40 %), když však u mužů není neobvyklým, že se stydí si tento fakt přiznat, stydí si říci o pomoc, hledají chybu spíše v sobě či si dokonce skutečně neuvědomují, že jsou oběťmi domácího násilí ze strany své partnerky/manželky. [3]

Ženy „tyranky“ většinou nedisponují takovou fyzickou silou, abychom u mužů mohli hovořit o fyzickém domácím násilí (poskromnu i takové případy však existují), avšak ostatní formy násilí (psychické, sociální, ekonomické, sexuální) má na mužské oběti stejně devastující dopad zasahující do mnoha sfér života muže, jako u žen.

Obvyklými jsou výhrůžky „tyranek“, že muži stejně nikdo neuvěří a pokud se pokusí komukoliv svěřit, tak vše otočí proti němu, a naopak muže obviní z násilí.

I u mužů je v rámci dlouhodobého domácího násilí budován pocit méněcennosti, neschopnosti, nesamostatnosti, muž ztrácí sebevědomí, odvalu, reálný pohled na společné soužití s „tyrankou“ apod., když všechny tyto důsledky dlouhodobého domácího násilí jsou následně tím hlavním důvodem strachu od „tyranky“ odejít, ukončit vztah, ukončit společné soužití.

Jen malá hrstka mužů vyhledá pomoc třetí osoby, natož odbornou pomoc. Muž má pocit, že situaci musí zvládnout sám. Následně dochází k tomu, že se přizpůsobí násilným situacím, násilí ze strany ženy ospravedlňuje a bagatelizuje jej.

„Vždyť má vysokou školu“

Dalším předsudkem je, že se domácí násilí odehrává v nižších sociálních vrstvách, u osob s nízkým vzděláním a nízké sociokulturní úrovně. Statistiky však ukazují, že nejvíce pachatelů a jejich obětí má středoškolské vzdělání a dokonce až 30 % vzdělání vysokoškolské.

Vyvarujme se tedy konstatování ve smyslu, že: „Oběť má přece vystudovanou vysokou školu, tudíž s její inteligencí si uvědomovala, že něco není v pořádku, že má odejít, opustit násilníka, když navíc

v důsledku vysokoškolského vzdělání má jistě peníze na to se osamostatnit.“

Navíc naopak platí, že čím vyšší má násilník vzdělání, tím je jeho tyranství sofistikovanější, rafinovanější a hlavně intenzivnější.

K intenzitě jednání, které lze považovat za domácí násilí lze odkázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2018, sp. zn. 7 Tdo 40/2018. Jednání dosahující svou intenzitou domácího násilí se rozumí zlé nakládání s osobou vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, jakož i určitou trvalostí, přičemž dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který týraná osoba pocituje jako těžké příkoří. Jednotlivé projevy domácího násilí nemusí vždy nutně dosahovat intenzity nutné pro naplnění pojmu domácího násilí. Například jednání, jevící se jako necitelné, dominantní, pohrdavé apod., ještě nemusí být domácím násilím. Právě sofistikované metody domácího násilí kombinují jednotlivé jeho projevy v různé intenzitě a jsou i pro samotnou oběť těžko rozpoznatelné od „necitelného jednání“.

Domácí násilí si tedy nevybírání. Pro jakoukoliv oběť, bez ohledu na pohlaví, vzdělání apod., je vždy velmi těžké uvědomit si, že něco není v pořádku, najít sílu, odvahu a sebevědomí věc řešit, přestat hledat chybu v sobě samém, přestat vše bagatelizovat.....

„Oběť má přece kam jít, má rodinu.“

Pokud, více či méně, známe oběť domácího násilí, tak třeba i víme, že oběť má svou rodinu (matku, otce, sestru, bratra, tetu...), kteří bydlí v bytě, domě, kde by se jistě pro oběť našlo nějaké místo, a ta by nemusela i nadále žít s tyranem.

Svět a život není takto jednoduchý, černo - bílý, když důvodů, proč oběť setrvává s pachatelem je hned několik. Nutno zdůraznit, že se jedná o příkladný výčet, důvody jsou mnohem různorodější a mnohdy pro osobu neznalou, neinformovanou o domácím násilí, obětech, tyranech apod., mohou být nepochopitelnými.

Velmi často jde v případech domácího násilí o určitou formu závislosti oběti na pachateli, kdy v tomto smyslu se o domácím násilí vyjádřil i Ústavní soud v usnesení ze dne 26. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 1285/2008 následovně: *„ustanovení § 199 trestního zákoníku chrání osoby, u nichž je vůči pachateli dána specifická forma vzájemné závislosti, která v nejširším smyslu vyplývá z nutnosti sdílet s pachatelem určitý soukromý prostor jako obydlí. Tato závislost může být založena nejen faktickou neschopností oběti sdílené obydlí opustit (např. z důvodů ekonomických, jež jí neumožňují se odstěhovat), ale může jít i o určitý typ závislosti sociální a psychické, jež vzniká mezi blízkými osobami a zabraňuje poškozenému, aby soužití s pachatelem ukončil.“*

Důvodem k setrvávání ve společné domácnosti bývá často láska k tyranovi, pocity viny, obava o partnerovo (tyranovo) zdraví, potřeba pečovat o partnera (tyrana), snaha zachránit vztah, manželství, obava z rozpadu manželství - rodiny, obava ze samoty - osamělého života, obava z reakce okolí - rodiny, finanční závislost na tyranovi, náboženské přesvědčení apod.

„Proč od něj/ní neodejde, už kvůli dětem.“

Děti bývají často svědky domácího násilí páchaného na rodiči. Tato svědectví zanechávají na jejich duševním zdraví celoživotní šrámy a mnohdy nenapravitelné následky.

Právě děti jsou jeden z hlavních „prostředků“ tyrana, jak si udržet oběť ve svém područí, neboť tyran oběti často vyhrožuje, že pokud se někomu svěří či se od něj pokusí odejít, tak ublíží dětem (zabije je a následně sám spáchá sebevraždu) nebo v opačném případě oběť své děti již nikdy neuvidí, nedovolí jí se s dětmi ani stýkat, udělá z oběti před soudem psychicky nemocnou osobu neschopnou se o děti

starat apod.

Vzhledem k tomu, že oběti dlouhodobého a cyklického domácího násilí mají skutečně pocit, že vše je jejich chyba, jsou neschopné cokoliv udělat správně, chybí jim jakékoliv sebevědomí, mají pocit, že bez tyрана nejsou schopny „přežít“, vychovávat správně děti, z vlastní osobní zkušenosti vědí, čeho může být/ je pachatel schopen, jakého fyzického násilí, manipulace atd., proto s tyranem „v zájmu“ dětí zůstávají a dál tiše trpí.

První možností obrany, kterou oběť domácího násilí má, je takzvané vykázaní. Od 1. ledna 2007 je policie oprávněna, zjistí-li, že se v daném případě jedná o domácí násilí, násilnou osobu ze společného obydlí vykázat. Vykázaní je preventivním opatřením směřujícím k ochraně ohrožených osob.

„Vždyť si za to může sám/ sama.“

Neméně důležitým předsudkem naší společnosti je, že oběť pachatel svým chováním provokuje, sama hádky vyvolává a je v nich značně aktivní, neustále se jí něco nelíbí, je s něčím nespokojená, náladová, nepříjemná atd., avšak opak je pravdou. Oběti jsou submisivní, tzn., že dané osoby mají samy o sobě sklon automaticky zaujímat podřízenou pozici v sociální [hierarchii](#). Submisivní lidé jsou ochotní se podříditi tomu, kdo je dominantní, poslouchat jej na slovo, plnit jejich příkazy, nechávat za sebe rozhodovat... Submisivní bývají často lidé, kteří jsou málo sebevědomí, nevěří si a raději spoléhají na „silnější“ osobnosti.

Oběti domácího násilí se snaží dělat vše tak, aby tyranovi nezavdali sebemenší příčinu k týrání. Bohužel tyran si vždy najde „důvod“ proč oběť zbit, proč jí psychicky zdeptat, vulgárně jí nadávat, ponižovat ji....

Na velmi intenzivní formy domácího násilí pamatuje kvalifikovaná skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, která umožňuje uložit pachateli trest odnětí svobody na dvě léta až osm let. Takto se jednání pachatele posoudí, pokud spáchá domácí násilí zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí při domácím násilí oběti těžkou újmu na zdraví nebo jsou zde dvě oběti, nebo páchá-li takový čin po delší dobu.^[4] Ještě přísněji je pak potrestán násilník, který by domácím násilím způsobil těžkou újmu na zdraví více obětí, nebo způsobil smrt.

„Jeho předchozí partnerka nebyla týraná, ta nová si to musela vymyslet.“

Je zcela běžným, že tyran žil v partnerství (manželství) s ženou bez sebemenšího zaškobrtnutí, bez jakéhokoliv náznaku násilí v jakékoliv jeho podobě (fyzického, psychického, sociálního, ekonomického). Následně dojde k rozpadu partnerství (manželství) a tyran si nachází partnerku (manželku) novou, na které se však domácího násilí dopouští.

Tento fakt souvisí s předchozím předsudkem, tedy se submisivitou dané osoby. Tyran ví, na koho si to tzv. může dovolit, kde se nesetká s odporem, ale naopak s podřízeností. Je si vědom, že kdyby se stejným způsobem choval ke své předchozí partnerce (manželce), tak by doslova narazil, ta by si to jisto jistě nenechá líbit, neobávala by se mu útok vrátit „stejnou silou“ a věc okamžitě razantně a možná i radikálně řešit.

Přestože v posledních letech je trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí téměř denně omílané téma (*o to intenzivněji na přelomu listopadu a prosince, kdy na 25. listopad připadá Mezinárodní den proti násilí na ženách*), stále, sice méně častěji, se ve své praxi setkáváme s odůvodněním rozsudků, kde je mnohdy některý či dokonce hned několik z předsudků minimálně zmíněn či dokonce považován za „polehčující okolnost“ pro pachatele.

Mgr. Denisa Kartusová,
advokát

Mgr. Tomáš Vanča,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Kartusová Legal](#)

Vodičkova 791/41
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777228557

e-mail: kartusova@kartusovalegal.cz

[1] Základní skutková podstata je vymezena následovně: „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“

[2] Zákon č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestných činů zařazuje oběti domácího násilí mezi zvláště zranitelné, u kterých je vyšší nebezpečí způsobení druhotné újmy nebo zastrašování ze strany pachatele. Tyto oběti také jsou také často zvláště náchylné k prohloubení prožívaného stresu a citového zranění v důsledku samotné účasti v trestním řízení.

[3] Domácí násilí je násilím páchaným mezi osobami blízkými či jinými osobami žijícími ve společném obydlí, přičemž vzájemný vztah těchto osob není rozhodující, nezáleží na pohlaví ani společenské postavení týrané osoby.

[4] Lze doplnit, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku není trestným činem pokračujícím, nýbrž trvajícím, pro který je typické jeho souvislé páchaní nerozpadající se do dílčích útoků.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)

- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)